

Kriminalomsorgens regioner
Kriminalomsorgens høyskole og utdanningscenter KRUS

Rundskriv

Nr:
KDI 2/2022

Vår ref:
202118092-1

Dato:
25.01.2022

RUNDSKRIV - DELEGERING AV KRIMINALOMSORGSDIREKTORATETS MYNDIGHET ETTER TVISTELOVEN § 22-3 TIL Å SAMTYKKE TIL VITNEFORKLARING FRA TJENESTEMENN I SIVILE SAKER

1. Innledning

Enhver som er tilsatt i eller utfører tjeneste eller arbeid for kriminalomsorgen, er undergitt lovbestemt taushetsplikt etter forvaltningsloven § 13 og straffegjennomføringsloven § 7 bokstav h.

Etter tvisteloven § 22-3 første ledd kan ikke retten ta imot forklaring som vitnet ikke kan gi uten å krenke lovbestemt taushetsplikt som følge av tjeneste eller arbeid i stat eller kommune. Departementet kan imidlertid samtykke til at tjenestemenn i kriminalomsorgen kan gi vitneforklaring for domstolene uten hinder av taushetsplikten, jf. tvisteloven § 22-3 annet ledd. Samtykke kan bare nektes når bevisføring kan utsette staten eller allmenne interesser for skade eller virke urimelig overfor den som har krav på hemmelighold.

Myndigheten til å samtykke i at tjenestemenn i kriminalomsorgen gir vitneforklaring for domstolene uten hinder av lovbestemt taushetsplikt etter tvisteloven § 22-3 annet ledd, er i dag lagt til Kriminalomsorgsdirektoratet (KDI). Justis- og beredskapsdepartementet delegerte denne samtykkekompetansen til KDI i brev av 3. november 2020 (20/4494-KIS/LLE). Det fremgår av Ot.prp. nr. 51 (2004-2005) Om lov om meglings og rettergang i sivile saker (tvisteloven) kapittel 29 side 458 flg. (spesialmerknader til lovforslaget § 22-3), at samtykkekompetansen kan delegeres i samsvar med alminnelige regler for delegering av forvaltningsmyndighet. Samtykkekompetansen delegeres herved til Kriminalomsorgens regionale nivå.

En generell veiledning om opphevelse av taushetsplikten etter tvisteloven § 22-3 følger vedlagt.

2. Vedrørende sivile saker hvor partsansvaret ikke er delegert

I saker hvor Justis- og beredskapsdepartementet ikke har delegert adgangen til å opptre som stedfortreder etter tvisteloven § 2-5 eller har bedt KDI om å ivareta sakens praktiske sider, vil utgangspunktet være at departementet selv treffer avgjørelser etter tvisteloven § 22-3 annet ledd.

3. Vedrørende sivile saker hvor parten har samtykket i at vitnet forklarer seg

Justis- og beredskapsdepartementet har i flere saker samtykket etter tvisteloven § 22-3 annet ledd til at et vitne kan forklare seg selv om den som har krav på taushet har samtykket i at opplysningene gjøres kjent. Samtidig har departementet gjerne presisert at det ikke må gis opplysninger om sikkerhetsmessige forhold i fengselet, jf. veiledning om opphevelse av taushetsplikt etter tvisteloven § 22-3 nr. 4.

Vi ber om at også regionene følger en slik praksis.

4. Vedrørende opphevelse av taushetsplikt før rettssak

KDI presiserer at opphevelse av taushetsplikt i medhold av tvisteloven § 22-3 annet ledd kun gjelder i forbindelse med *rettssak*. KDI har imidlertid erfart i flere saker at det bes om at taushetsplikt oppheves for en tjenestemann *før* rettssak, for eksempel i forberedende møter med NAV, barnevern eller lignende.

I disse sakene er det en forutsetning at det foreligger et samtykke fra den som har krav på taushet, jf. forvaltningsloven § 13 a. Det bør sikres notoritet i disse sakene ved at det innhentes en samtykkeerklæring fra den domfelte.

På samme måte som i punkt 3 bør også kriminalomsorgen oppheve taushetsplikten for den ansatte selv om den som har krav på taushet har samtykket i at opplysningene gjøres kjent. Rettslig grunnlag for opphevelse av taushetsplikt i saker *utenfor rettssak* er forvaltningsloven 13 b første ledd nr. 5, hvor det fremgår at taushetsplikten som alminnelig utgangspunkt ikke være til hinder for at forvaltningsorganet gir andre forvaltningsorganer opplysninger om en persons forbindelse med organet og avgjørelser som er truffet og ellers slike opplysninger som det er nødvendig å gi for å fremme avgiverorganets oppgaver etter lov, instruks eller oppnevningssgrunnlag. Det bør også her presiseres at det ikke må gis opplysninger om sikkerhetsmessige forhold i fengselet, jf. straffegjennomføringsloven § 7h.

5. Videredelegering

KDI legger for øvrig til grunn at samtykkekompetansen kan videredelegeres til underliggende nivå i Kriminalomsorgen.

6. Øvrig

Til orientering er myndigheten til å oppheve tjenstemenns taushetsplikt i straffesaker delegert til kriminalomsorgens regionale nivå ved Justis- og beredskapsdepartementets rundskriv G-19/10. februar 1998.

7. Ikrafttredelse

Rundskrivet trer i kraft straks.

Med hilsen

Heidi Bottolfs
avdelingsdirektør

Camilla Kvamsdal
rådgiver

Dette brevet er godkjent elektronisk i kriminalomsorgen og har derfor ingen signatur.

Veiledning om opphevelse av taushetsplikt i medhold av tvisteloven § 22-3

1. Innledning

Justis- og beredskapsdepartementet delegerer myndigheten etter tvisteloven § 22-3 annet ledd til å samtykke i at tjenestemenn i kriminalomsorgen avgir vitneforklaring i sivile saker uten hinder av lovbestemt taushetsplikt, til Kriminalomsorgsdirektoratet. Det åpnes samtidig for at samtykkekompetansen kan videredelegeres til underliggende nivå i kriminalomsorgen.

2. Bevisforbud – tvisteloven § 22-3 første ledd

Vitneplikten i sivile saker følger av tvisteloven kapittel 24. Loven har unntaksbestemmelser som forbyr retten å ta imot vitnemål selv om vitnet er villig til å forklare seg. En sentral bestemmelse er tvisteloven § 22-3 første ledd, som slår fast at bevis ikke kan føres når dette vil krenke lovbestemt taushetsplikt for den som har opplysningene som følge av arbeid for stat eller kommune.

Forbudet gjelder bare opplysninger som er undergitt lovbestemt taushetsplikt. Plikten må følge direkte av lov eller av bestemmelser som er gitt med hjemmel i lov. Taushetsplikt som bygger på avtaler, vedtekter i organisasjoner mv. fritar ikke for vitneplikt.

Videre må taushetsplikten følge av tjeneste eller arbeid for stat eller kommune.

Taushetsplikten omfatter embets- og tjenestemenn i kriminalomsorgen. Det samme gjelder arbeidstakere som utfører arbeid for kriminalomsorgen uten å være tilsatt her, f.eks. personer som utfører arbeid som ledd i forvaltningssamarbeidet, eller som er tilknyttet kriminalomsorgens drift, f.eks. bygningsarbeid, vedlikeholdsarbeid, renholdsarbeid mv. Taushetsplikten gjelder også etter at tjenesten eller arbeidet er avsluttet.

Enkelte yrkesgrupper er underlagt en særlig form for taushetsplikt knyttet til deres profesjon, f.eks. helsepersonell, prester og forstandere i trossamfunn. Taushetsplikten for disse gruppene medfører i utgangspunktet ikke bevisforbud etter tvisteloven § 22-3, så lenge taushetsplikten ikke følger av deres arbeid eller tjeneste for stat eller kommune. Bevisforbud vil imidlertid kunne følge av lovens § 22-5. Profesjonsbasert taushetsplikt kan ikke oppheves administrativt. Den som har krav på taushet kan selv samtykke i at opplysningene gjøres kjent, jf. tvisteloven § 22-5 siste ledd.

3. Nærmere om tjenestemenns taushetsplikt

Det følger av forvaltningsloven § 13 første ledd nr. 1 at enhver som utfører tjeneste eller arbeid for et forvaltningsorgan har taushetsplikt om det vedkommende i forbindelse med tjenesten eller arbeidet får vite om noens personlige forhold.

Taushetsplikten for opplysninger om «personlige forhold» i § 13 første ledd nr. 1 omfatter opplysninger som det er vanlig å ønske å holde for seg selv. Typiske eksempler på «personlige forhold» er opplysninger om fysisk og psykisk helse, seksuell legning, følelsesliv og personlig karakter og politisk eller religiøs overbevisning.

Den som utfører tjeneste eller arbeid for kriminalomsorgen har i tillegg taushetsplikt om det vedkommende får vite om forhold av betydning for sikkerheten i fengslene og i forbindelse

med gjennomføringen av straff utenfor fengslene, jf. straffegjennomføringsloven § 7 bokstav h. Etter forarbeidene omfatter taushetsplikten først og fremst opplysninger om tekniske innretninger, overvåkningskameraer, bygningsmessige forhold, sikkerhetsrutiner mv., jf. Ot.prp. nr. 5 (2000-2001) Om lov om gjennomføring av straff mv. (straffegjennomføringsloven) kapittel 6.4 og 13.1.

Bestemmelsen må imidlertid også omfatte andre opplysninger av betydning for sikkerheten, f.eks. opplysninger som vil kunne skade etterforskningen av straffbare forhold dersom de gjøres kjent, eller som vil kunne utsette kriminalomsorgens informanter for fare, trusler eller represalier.

4. Fritak fra taushetsplikt etter tvisteloven § 22-3 annet ledd

Utgangspunktet er at taushetsplikten går foran vitneplikten. Tvisteloven § 22-3 bestemmer imidlertid at departementet kan oppheve taushetsplikten slik at tjenestemannen kan forklare seg for retten.

I enkelte situasjoner vil det være unødvendig å oppheve taushetsplikten. Det følger av forvaltningsloven § 13 a at den som har krav på taushet selv kan samtykke i at opplysningene gjøres kjent. Begrensinger i taushetsplikten følger også av forvaltningsloven § 13 b.

Etter tvisteloven § 22-3 annet ledd annet punktum kan samtykke til fritak fra taushetsplikten bare nektes når bevisføring kan utsette staten eller allmenne interesser for skade eller virke urimelig overfor den som har krav på hemmelighold.

Det må foretas en konkret og individuell vurdering av om taushetsplikten skal oppheves. Både offentlige interesser og de interesser som taushetspliktsbestemmelsene skal beskytte må tas i betraktning. Hensynet til vitnets interesser er i seg selv irrelevant.

Hensynet til taushetsplikten må veies opp mot hensynet til sakens opplysning og retten til kontradiksjon. Det må tas hensyn til hvor viktig det er for den som har krav på hemmelighold at opplysningene ikke gjøres kjent, og i hvilken grad opplysningene er egnet til å bidra til sakens opplysning. Det må også ses hen til tillitsforholdet mellom innsatte og kriminalomsorgen. Det antas imidlertid at det i utgangspunktet ikke er grunnlag for å hemmeligholde rene faktaopplysninger om bl.a. soningsforløp, permisjoner, besøk mv.

Utgangspunktet er at det ikke gis opplysninger om sikkerhetsmessige forhold i fengselet.

Det følger av tvisteloven § 22-3 tredje ledd at retten ved kjennelse kan bestemme at beviset skal føres selv om samtykke er nektet, eller at beviset ikke skal mottas selv om det er gitt samtykke til dette. Den som har gitt samtykke eller nektet å samtykke til at taushetsbelagte opplysninger gjøres kjent, skal få anledning til å redegjøre for sitt standpunkt før retten treffer avgjørelse. Redegjørelsen skal meddeles partene. Dersom det er gitt samtykke til forklaring uavhengig av taushetsplikten, bør den som har krav på hemmelighold underrettes, slik at vedkommende får mulighet til å be om at retten overprøver beslutningen.

5. Taushetsplikt og lukkede dører - tvisteloven § 22-12

Dersom det er gitt samtykke til at forklaring gis, og samtykket ikke bestemmer noe annet, skal retten pålegge de tilstedeværende taushetsplikt. Har retten pålagt taushetsplikt, skjer muntlig forhandling om beviset for lukkede dører.

Bli beviset ført i henhold til pålegg fra retten, kan retten pålegge taushetsplikt og bestemme at muntlig forhandling om beviset skal skje for lukkede dører.